

Dorośli a edukacja finansowa - dobre praktyki w Polsce i Hiszpanii

Finansowane przez
Unię Europejską

Spis treści

strona

1. Streszczenie wykonawcze	2
2. Prezentacje Organizacji	4
2.1. Prezentacja Fundacji Obiektywna	4
2.2. Prezentacja Social Enterprises	4
3. Najlepsze praktyki w edukacji finansowej w Polsce	6
3.1. Wprowadzenie	6
3.2. Najlepsze praktyki	6
3.2.1. Finansowo silni	6
3.2.2. O Finansach w Bibliotece	10
3.2.3. Postaw na pracę	12
3.2.4. Pełny portfel	15
3.2.5. ABC Przedsiębiorczości	17
3.2.6. Edukacja finansowa	18
4. Najlepsze praktyki w edukacji finansowej w Hiszpanii	20
4.1. Wprowadzenie	20
4.2. Najlepsze praktyki	21
4.2.1. Finanse dla wszystkich	21
4.2.2. Finanse dla śmiertelników	27
4.2.3. Fundacja Miguela Castillejo	30
4.2.4. Program EDUFIN BBVA	31
4.2.5. Hiszpańskie Stowarzyszenie Bankowe	34
5. Wnioski	36
6. Wizyty studyjne	40

1. Streszczenie wykonawcze

Znajomość finansów osobistych to ważna kwestia dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju społeczeństwa w każdym wieku.

Znajomość finansów jest uznawana za kluczową umiejętność, niezbędną dla konsumentów działających w coraz bardziej złożonym świecie finansów, zwłaszcza w czasach popandemicznych. Nie jest więc niespodzianką, że rządy i różne organizacje na całym świecie szukają skutecznych metod poprawy poziomu znajomości finansów wśród swoich obywateli, i że wielu z nich jest w trakcie tworzenia lub wprowadzania krajowych strategii edukacji finansowej, zapewniających możliwość uczenia się przez całe życie (OECD/INFE). Zauważając dużą potrzebę zaangażowania sektora edukacji pozaformalnej, podjęliśmy się stworzenia własnego programu edukacji finansowej. Dzięki temu projektowi dążymy do podniesienia świadomości na temat umiejętności finansowych wśród dorosłych, w tym w szczególności tych, którzy są zagrożeni wykluczeniem społecznym i finansowym.

Czym jest wykluczenie finansowe? Ma ono wiele definicji. W poniższym opracowaniu przyjęto definicję szeroką (wg L. Anderloni) „trudności w dostępie i/lub uzyskaniu usług i produktów finansowych na rynku, które są adekwatne do ich potrzeb i umożliwiają im godne życie w społeczeństwie, do którego należą”.

Podstawowe usługi finansowe, które są uważane za niezbędne w codziennym życiu ludzi i do których nie ma dostępu 8,6% ludności Europy, to:

- Konto do otrzymywania dochodów osobistych;
- Konto bankowe do autoryzacji transakcji;
- Dostęp do kredytu bez poręczyciela.

Rodzaje wykluczenia

Właściwa edukacja finansowa ma kluczowe znaczenie dla zapobiegania wykluczeniu z systemu finansowego osób znajdujących się w trudnej sytuacji. Poniżej wymieniono niektóre z najważniejszych przyczyn wykluczenia.

Luka cyfrowa, która implikuje brak zasobów i narzędzi do prowadzenia biznesu w sposób cyfrowy. To w połączeniu z brakiem edukacji finansowej uniemożliwia zrozumienie konsekwencji warunków transakcji, niekiedy w połączeniu z niewystarczającą wiedzą na temat bezpieczeństwa online.

Wykluczenie geograficzne i niekorzystanie z usług bankowych, co prowadzi do zamknięcia 50% oddziałów instytucji finansowych, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Aby przezwyciężyć tę przyczynę wykluczenia, osoby narażone muszą być jak najszybciej przeszkolone w zakresie umiejętności bankowości cyfrowej.

Samowykluczenie osób, które czują się gorsze od banku i osób w nim pracujących z powodu braku wiedzy finansowej lub z powodu historycznego wykluczenia mniejszości etnicznych, barier językowych, braku umiejętności cyfrowych i piętna ubóstwa.

Wykluczenie prawne lub wykluczenie ze względu na status administracyjny osób znajdujących się w nieuregulowanej sytuacji.

Aby rozpocząć prace nad tworzeniem wspólnego programu edukacyjnego przyjrzelśmy się projektom już zrealizowanym w temacie edukacji finansowej dla osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem – zarówno w Polsce, jak i Hiszpanii. Spośród wielu inicjatyw wybraliśmy te, które uznaliśmy za najcenniejsze dla naszych analiz. Nasz przegląd oparliśmy na ankiecie stworzonej przez OECD. Badała ona aktualny stan edukacji finansowej w Polsce - ofertę, jej zasięgi oraz w miarę możliwości skuteczność zarówno w sektorze publicznym, prywatnym, jak i NGO.

Zanim przejdziemy do prezentacji wybranych projektów, przedstawimy partnerów zaangażowanych w realizację badania.

2. Prezentacje Organizacji

2.1. Prezentacja Fundacji Obiektywna

Od 2018 roku Fundacja OBIEKTYWNA nieprzerwanie działa na rzecz osób wykluczonych społecznie w trudnych sytuacjach życiowych. Prowadzi szkolenia i warsztaty na temat edukacji finansowej i sposobów unikania długów. Pomaga ludziom w każdym wieku działając w Polsce, ale także współpracując z europejskimi organizacjami pozarządowymi z Węgier, Słowacji, Czech, Litwy, Grecji i Hiszpanii. Fundacja tworzy projekty społeczne m.in. dla dzieci i młodzieży. Skupia się na kreatywności, rozwijaniu wyobraźni i podnoszeniu pewności siebie przy jednoczesnym doskonaleniu umiejętności. Jednym z ich dodatkowych regularnych zajęć jest pomoc osobom osadzonym w więzieniu, które wspierają ich w powrocie do społeczeństwa. Są autorami dwóch kampanii społecznych zmieniających wizerunek więźniów.

2.2. Prezentacja Social Enterprises

Założona w 2016 roku firma Social Enterprises to organizacja z siedzibą w Kordobie w Hiszpanii. Jesteśmy grupą profesjonalistów z dużym doświadczeniem w różnych obszarach zawodowych (zarówno pracowników, jak i współpracowników).

Połączyliśmy się we wspólnym celu: wypełnienie naszej osobistej i zawodowej odpowiedzialności, przywracając społeczeństwu niezliczone korzyści i możliwości, które otrzymaliśmy.

Misją Przedsiębiorstw Społecznych jest holistyczny rozwój i promocja jednostek. Zwracamy szczególną uwagę na najsłabsze grupy społeczne, upewniając się, że nastawienie każdego do osiągnięcia sukcesu idzie w parze ze wsparciem w jego osiągnięciu.

Wierzymy, że każdy z dobrym nastawieniem, poddany odpowiedniemu szkoleniu i któremu towarzyszy proces rozwoju, może stworzyć udane życie dla siebie, swoich bliskich i społeczeństwa.

Prowadzimy kilka projektów międzynarodowych i lokalnych. Skupiamy się głównie na realizacji projektów szkoleniowych. Robimy to poprzez innowacyjną edukację i szkolenia.

Obszary, na których się skupiamy to: przedsiębiorczość integracyjna, zarządzanie projektami, szkolenia finansowe i ochrona środowiska. Naszą grupą docelową są głównie osoby dorosłe.

3. Najlepsze praktyki w edukacji finansowej w Polsce

3.1. Wprowadzenie

Zaradność finansowa jest jedną z podstawowych umiejętności życiowych (według OECD), która ma istotny wpływ zarówno na dobrobyt osób indywidualnych, rodzin, jak i całego społeczeństwa. Świadome zarządzanie finansami osobistymi to zestaw umiejętności, który zawierają kombinację wiedzy, postaw i zachowań związanych z podejmowaniem właściwych decyzji finansowych, prowadzących do zwiększenia stabilności finansowej.

Polacy codziennie podejmują samodzielnie, często bez właściwego rozeznania, wiele ważnych decyzji finansowych, które mają długofalowe skutki dla ich życia. Nawigują w coraz bardziej skomplikowanym świecie produktów i usług finansowych, z różną skutecznością stawiają czoła konsumpcyjnemu stylowi życia lub po prostu starają się zaspokoić swoje podstawowe potrzeby w sytuacji ciągle rosnących cen podstawowych towarów i usług.

Edukacja finansowa, czyli nauka o świadomym zarządzaniu finansami osobistymi, pomaga lepiej zrozumieć finanse osobiste i przejąć nad nimi kontrolę.

Poniżej prezentujemy wybrane projekty z edukacji finansowej przeznaczone dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym realizowane w Polsce.

3.2. Najlepsze praktyki

3.2.1. Finansowo Silni

Projekt „Finansowo Silni” był realizowany przez Federację Polskich Banków Żywności od grudnia 2018 r. do sierpnia 2020 r. Projekt był dofinansowany przez Narodowy Bank Polski, w ramach programu wsparcia edukacji ekonomicznej.

Projekt skupiał się na następujących obszarach priorytetowych:

- Zarządzanie pieniędzmi;
- Planowanie finansowe;
- Wybór produktów i usług finansowych;
- Zadłużenie.

Główną misją Banków Żywności jest ratowanie żywności przed zmarnowaniem i przekazywanie jej najbardziej potrzebującym. 32 Banki

Żywności działające na terenie całego kraju tworzą Federację Polskich Banków Żywności, czyli wspólnotę niezależnych organizacji pozarządowych o statusie stowarzyszenia lub fundacji.

Banki Żywności rozpoczęły prowadzenie warsztatów z edukacji finansowej na terenie całej Polski w 2015 r., jako element działań towarzyszących pomocy żywnościowej.

Celem warsztatów było podniesienie samodzielności i kompetencji (szczególnie w kwestii nawyków finansowych) osób korzystających z Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (POPŻ). Odbiorcami pomocy w ramach POPŻ są osoby ubogie, borykające się z problemem braku stałego zatrudnienia i zagrożone wykluczeniem społecznym.

Tematyka warsztatów była bardzo różnorodna i dotyczy zagadnień życia codziennego, takich jak zarządzanie domowymi finansami, prowadzenie budżetu domowego, prawa konsumenckie, darowizny i dziedziczenie.

Federacja Polskich Banków Żywności w roku 2018 przygotowała projekt „Finansowo Silni”, którego celem było przeszkolenie i przygotowanie trenerów – edukatorów na co dzień pracujących już w Bankach Żywności do prowadzenia warsztatów z edukacji finansowej w sposób dostosowany do potrzeb grupy odbiorców – osób o niskich dochodach.

Projekt „Finansowo Silni” dostarczył praktyczną wiedzę z zakresu świadomego zarządzania finansami osobistymi i wzmocnił umiejętności trenerskie edukatorów.

W ramach projektu eksperci edukacji finansowej w toku konsultacji z edukatorami opracowali program szkoleniowy składający się:

- z webinarów,
- z opisu standardów prowadzenia warsztatów z edukacji finansowej w Bankach Żywności,
- z trzech scenariuszy warsztatów.

Odbiorcami projektu byli edukatorzy finansowi i osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, głównie:

- **rodziny wielodzietne** – tematy: jak zarządzać budżetem domowym, jak planować wydatki, jak kupować przez Internet (również bezpieczeństwo w sieci), podstawowe produkty bankowe i ubezpieczeniowe, dobre praktyki windykacyjne, umiejętność reagowania na sytuacje niezgodne z prawem, prawa konsumenckie - umiejętność podejmowania decyzji konsumenckich, ustanawianie celów finansowych,
- **seniorzy** - tematy: jak nie ulegać naciągaczom, jak się nie zadłużać, jakie są zagrożenia związane z oszustwami, jak korzystać z usług finansowych, jak reagować w sytuacjach kryzysowych - kradzież pieniędzy przy wypłacie z bankomatu, kradzież kart płatniczych i kredytowych, testamenty i darowizny,
- **osoby bezdomne oraz zagrożone wykluczeniem społecznym** - tematy: gospodarowanie budżetem domowym, rozbudzanie postaw przedsiębiorczych, upadłość konsumencka, prawa konsumenckie.

Dodatkowo dla uczestników/odbiorców pomocy powstały także materiały edukacyjne:

- **brozura „Finansowo Silni”,**
- **edukacyjna gra karciana „Finansowo Silni”.**

W projekcie wzięło udział ponad 20 trenerów/edukatorów z całej Polski, którzy przeprowadzili ponad 200 warsztatów dla ponad 2340 odbiorców pomocy żywnościowej z terenu całej Polski.

„– Program Finansowo Silnych okazał się być teraz potrzebny jeszcze bardziej niż kiedykolwiek. Wiele osób już dziś doświadcza problemów finansowych spowodowanych epidemią COVID-19. Obecnie prawie ponad 1 mln Polaków pozostaje bez pracy, a rozpoczynający się kryzys ekonomiczny może niestety pogorszyć te statystyki. Chcemy wyposażyć ludzi w niezbędną wiedzę, aby jak najlepiej poradzili sobie z trudnymi sytuacjami finansowymi, jakie spotykają ich w życiu. Cieszymy się, że mogliśmy stworzyć taki projekt i mamy nadzieję, że zdobyta wiedza zaprocentuje w przyszłości u naszych podopiecznych.” – **podkreśla Dorota Jezierska, wiceprezes Federacji Polskich Banków Żywności i prezes Banku Żywności w Ciechanowie, który bierze udział w projekcie.**

Źródło:

<https://bankizywnosci.pl/ponad-2-tys-uczestnikow-warsztatow-finansowo-silni-innowacyjny-program-bankow-zywnosci-dla-osob-wykluczonych-dobiegakonca/>

Materiały projektowe nie były aktualizowane w czasie trwania projektu natomiast projekt doczekała się kontynuacji i od września 2021 roku Federacja Banków Żywności realizuje projekt Finansowo Silni II w ramach, którego powstały:

- Karty storytellingowe do wykorzystania podczas warsztatów - tematy poruszane w kartach to:
  - niemarnowanie żywności i innych zasobów,
  - stawianie celów finansowych,
  - spirala zadłużenia i strategie wyjścia z zadłużenia,
- Przeprowadzenie dodatkowych webinarów doszkalających i konsultacji.

Storytelling to metoda tworzenia wspólnej narracji, która może mieć wymiar edukacyjny i być sposobem na wymianę doświadczeń i integrację. Polega ona na opowiadaniu historii w taki sposób, aby uruchomić wyobraźnię, swobodne skojarzenia, co ma pomóc wydobyć z drugiego człowieka jego własne myśli i przeżycia. Ludzie, którzy sobie opowiadają anegdoty, czują się przy sobie zdecydowanie bezpieczniej. Zmniejsza się napięcie, niepokój i stres. Łatwo to zauważyć: poziom uwagi grupy warsztatowej rośnie, gdy prowadzący dzieli się prawdziwą historią z własnego życia.

Inicjatywa była realizowana przez edukatorów Banków Żywności, którzy byli przeszkoleni przez trenerów/ekspertów edukacji finansowej i spotkała się z bardzo pozytywną oceną odbiorców.

3.2.2. „O Finansach w Bibliotece”

Projekt „O Finansach w Bibliotece” był zainicjowany i realizowany przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego i dofinansowany ze środków Narodowego Banku Polskiego w latach 2012-2020 poprzez 5 edycji.

Istotą projektu była edukacja finansowa osób dorosłych (głównie po 50. roku życia) prowadzona w bibliotekach na wsiach i w małych miastach w całej Polsce. Podczas spotkań organizowanych i przeprowadzanych przez odpowiednio przeszkolonych bibliotekarzy, uczestnicy dowiadywali się, m.in. jak założyć elektroniczne konto w banku, w jaki sposób sprawdzić oprocentowanie kredytu, jak skutecznie zarządzać domowym budżetem i jak zarządzać majątkiem na wypadek śmierci. W wszystkich edycjach projektu w kursach w 470 bibliotekach wzięło udział ponad 10500 osób. Bibliotekarze prowadzili spotkania edukacyjne w formie warsztatów w oparciu o kurs e-learningowy i scenariusze zajęć z wykorzystaniem zasobów internetowych. Projekt wpisywał się w Program Rozwoju Bibliotek.

Partnerami regionalnym w 5 edycji projektu było 10 wojewódzkich bibliotek publicznych z Wrocławia, Lublina, Zielonej Góry, Łodzi, Krakowa, Rzeszowa, Białegostoku, Kielc, Olsztyna i Szczecina.

Inicjatywa skupiała się na następujących obszarach priorytetowych:

- Zarządzanie pieniędzmi;
- Planowanie finansowe;

- Wybór produktów i usług finansowych;
- Zadłużenie;
- Cyfryzacja usług finansowych (np. bankowość internetowa, kantory internetowe, aplikacje bankowości mobilnej, płatności mobilne, płatności zbliżeniowe, itp.);
- Dziedziczenie;

Podstawowym narzędziem wykorzystywanym podczas projektu była platforma e-learningowa ofinansach.biblioteki.org, na którą uczestnicy logowali się za pomocą otrzymanych indywidualnych loginów.

Podczas warsztatów edukacyjnych uczestnicy zapoznawali się z teorią (prezentowaną na ekranach), wzbogaconą ćwiczeniami, dodatkowymi zadaniami, filmikami, a na zakończenie każdego modułu wykonywali testy sprawdzające nabytą wiedzę. Otrzymali również materiały, dotyczące obsługi stron internetowych prezentowanych w modułach kursu e-learningowego na poziomie podstawowym, opracowane przez FRSI.

Dane statystyczne na temat 5 edycji projektu:

Budżet (5 edycja): 497260 pln, w tym 484760 pln stanowiła dotacja Narodowego Banku Polskiego (pozostała część to wkład własny FRSI oraz bibliotek);

Czas: lata 2012 – 2018 (zrealizowanych pięć edycji projektu);

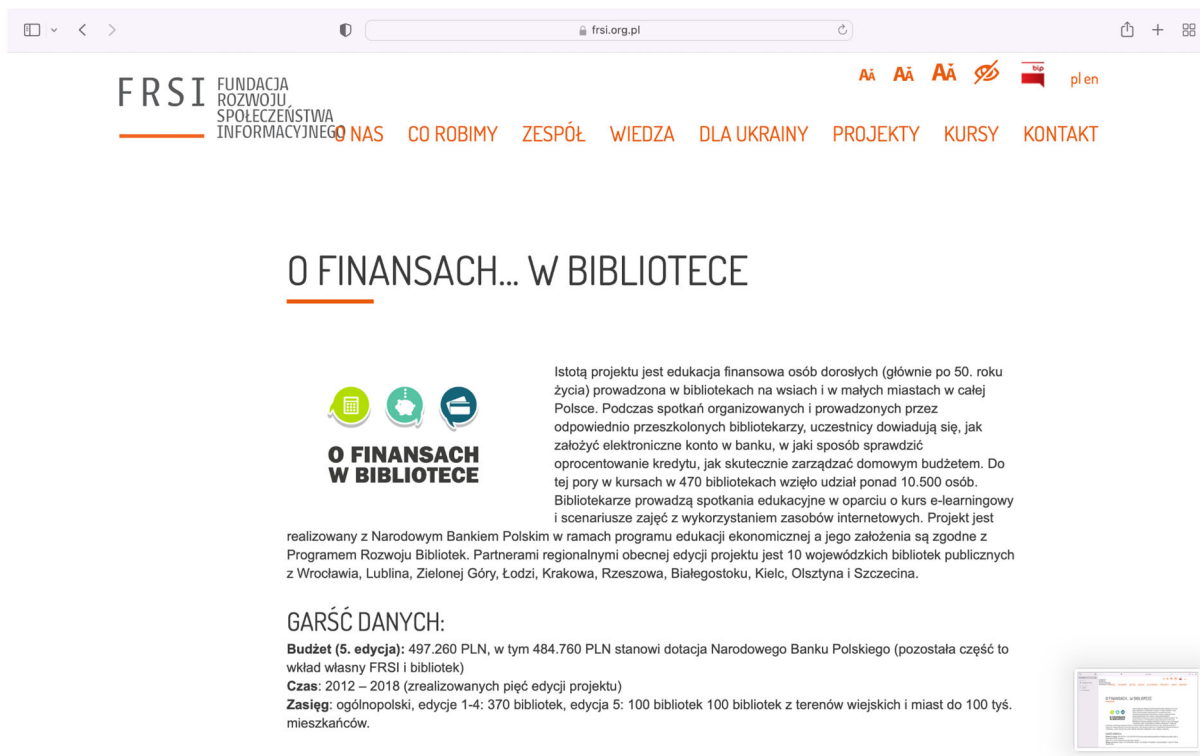
Zasięg: ogólnopolski, edycje I-IV: 370 bibliotek, edycja V: 100 bibliotek z terenów wiejskich i miast do 100 tys. mieszkańców.

Działania w ramach projektu to:

- **szkolenia dla bibliotekarzy** (kurs e-learningowy, seria webinarów, szkolenia stacjonarne, konsultacje online i na miejscu),
- **spotkania edukacyjne** „O finansach... w bibliotece” dla łącznie ponad 10500 osób dorosłych na poziomie podstawowym i zaawansowanym (15 godzin kursu),
- **konkurs dobrych praktyk edukacji finansowej** w bibliotekach dla uczestników spotkań i bibliotek pod hasłem: co zmieniła w moim życiu nowa wiedza i umiejętności w zakresie domowych finansów?

- **ekspertskie seminarium** w Warszawie nt. edukacji finansowej w bibliotekach.

FRSI FUNDACJA ROZWOJU SPOŁECZYSTWA INFORMACYJNEGO

NAS CO ROBIMY ZESPÓŁ WIEDZA DLA UKRAINY PROJEKTY KURSY KONTAKT

O FINANSACH... W BIBLIOTECE

Istotą projektu jest edukacja finansowa osób dorosłych (głównie po 50. roku życia) prowadzona w bibliotekach na wsiach i w małych miastach w całej Polsce. Podczas spotkań organizowanych i prowadzonych przez odpowiednio przeszkolonych bibliotekarzy, uczestnicy dowiadują się, jak założyć elektroniczne konto w banku, w jaki sposób sprawdzić oprocentowanie kredytu, jak skutecznie zarządzać domowym budżetem. Do tej pory w kursach w 470 bibliotekach wzięło udział ponad 10.500 osób. Bibliotekarze prowadzą spotkania edukacyjne w oparciu o kurs e-learningowy i scenariusze zajęć z wykorzystaniem zasobów internetowych. Projekt jest realizowany z Narodowym Bankiem Polskim w ramach programu edukacji ekonomicznej a jego założenia są zgodne z Programem Rozwoju Bibliotek. Partnerami regionalnymi obecnej edycji projektu jest 10 wojewódzkich bibliotek publicznych z Wrocławia, Lublina, Zielonej Góry, Łodzi, Krakowa, Rzeszowa, Białegostoku, Kielc, Olsztyna i Szczecina.

GARŚĆ DANYCH:
Budżet (5. edycja): 497.260 PLN, w tym 484.760 PLN stanowi dotacja Narodowego Banku Polskiego (pozostała część to wkład własny FRSI i bibliotek)
Czas: 2012 – 2018 (zrealizowanych pięć edycji projektu)
Zasięg: ogólnopolski, edycje 1-4: 370 bibliotek, edycja 5: 100 bibliotek 100 bibliotek z terenów wiejskich i miast do 100 tys. mieszkańców.

3.2.3. „Postaw na pracę”

Projekt „Postaw na pracę” realizowany był przez Fundację Aktywizacja w latach 2019- 2021.

Głównym celem projektu była aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami mieszkających na terenie całego kraju. Projekt był dofinansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Fundacja Aktywizacja jest organizacją założoną w 1990 r. w zajmującą się aktywizacją zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami. Edukacja finansowa jest uzupełnieniem działań Fundacji, bardzo dobrze wpisuje się zatem w proces aktywizacji zawodowej i społecznej.

W ramach projektu odbywały się warsztaty z edukacji finansowej „Finanse osobiste na warsztacie”. Warsztaty odbywały się cyklicznie, raz w roku. W każdym cyklu brało udział minimum 56 uczestników. Łącznie w warsztatach wzięło udział 168 uczestników. Warsztaty odbywały się w różnych formułach:

- **stacjonarnej**, czyli w oddziale Fundacji Aktywizacja w Warszawie, Białymstoku, Poznaniu, Opolu, Rzeszowie, Bydgoszczy lub Łodzi,
- **online**, za pośrednictwem platformy Zoom. Powodem zdalnych warsztatów była pandemia Covid-19,
- hybrydowej, stacjonarnie w oddziale fundacji dla uczestników na miejscu, równoległe szkolenie było prowadzone dla uczestników na platformie Zoom,

Każde z warsztatów trwał 24 godziny szkoleniowe.

Inicjatywa skupiała się na następujących obszarach:

- Zarządzanie pieniędzmi;
- Planowanie finansowe;
- Wybór produktów i usług finansowych,
- Zadłużenie;
- Uczestnictwo osób indywidualnych w rynku kapitałowym,
- Zrównoważone finanse (np. produkty i usługi, które uwzględniają kryterium wpływu na społeczeństwo i środowisko);
- Oszustwa finansowe i wyłudzenia.

Inicjatywa obejmowała następujące działania:

- Szkolenia;
- Warsztaty.

Inicjatywa była realizowana przez zewnętrznych trenerów edukacji finansowej.

Podczas realizacji tej inicjatywy były wykorzystywane następujące formy edukacyjne:

- Materiały drukowane (brozury, ulotki, komiksy, gry itp.);
- Spotkania bezpośrednie;
- Narzędzia cyfrowe (platformy e-learningowe, aplikacje mobilne, filmy na YouTube, media społecznościowe, itp.);
- Inne (np. połączenie kanałów tradycyjnego i cyfrowego).

Warsztaty były realizowane przez trenerów edukacji finansowej.

Zakres merytoryczny warsztatów obejmował następujące zagadnienia:

- Podniesienie świadomości uczestników w zakresie efektywnego zarządzania finansami osobistymi;
- Zdefiniowanie źródeł dochodów w rodzinnym lub indywidualnym budżecie domowym;
- Podział wydatków na kategorie potrzebne do prowadzenia budżetu domowego;
- Zaprezentowanie różnych form prowadzenia budżetu domowego, określanie realnych celów finansowych;
- Przekazanie praktycznych sposobów na oszczędzanie i zachowania oszczędnościowe, przy uwzględnieniu niskiego dochodu w zakresie zakupów, oszczędzania wody, energii, ogrzewania, transportu, edukacji;
- Przekazanie praktycznych wskazówek właściwych zachowań konsumenckich, np. nie uleganie promocjom, porównywanie cen;
- Podniesienie poziomu wiedzy w zakresie rozsądnego pożyczania, konsekwencji niespłacania zadłużenia i strategii wyjścia z zadłużenia;
- Zapoznanie z tematyką przekazywania darowizn i dziedziczenia.

Inicjatywa obejmuje następujące tematy:

- Planowanie i zarządzanie budżetem osobistym i domowym;
- Oszczędzanie;
- Oszczędzanie długoterminowe (np. emerytura);
- Bezpieczne korzystanie z kredytów;
- Odpowiedzialna konsumpcja (adekwatna do posiadanych środków);
- Zadłużenie i nadmierne zadłużenie;
- Zrównoważone finanse (np. produkty i usługi, które uwzględniają kryterium wpływu na społeczeństwo i środowisko);
- Prawa i obowiązki konsumentów;

- Finanse cyfrowe (np. cyfrowe usługi finansowe oraz zasady bezpieczeństwa, które należy stosować w internecie oraz dane osobowe w sferze finansowej itp.);
- Świadomość zagrożeń związanych z oszustwami i wyłudzeniami.

Inicjatywa była skrupulatnie monitorowana przez realizatorów projektu i grantodawców.

Uczestnicy warsztatów uzupełniali ankiet ewaluacyjne na koniec cyklu warsztatów.

The screenshot shows the website for Fundacja Aktywizacja. The header includes the organization's logo and name, social media icons, and navigation links: AKTUALNOŚCI, WIEDZA, CO ROBIMY, O NAS, KONTAKT. Below the header, there are logos for Fundacja Aktywizacja and Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. The main content area contains the following text:

Okres realizacji: 01.04.2019 r. – 31.03.2022 r.

Cel i opis projektu

Projekt ma na celu podniesienie zdolności do zatrudnienia, wprowadzenie na rynek pracy oraz wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia grupy osób z niepełnosprawnościami w wieku aktywności zawodowej (osoby, które nie osiągnęły wieku emerytalnego), zamieszkałych na terenie całej Polski.

Uczestnicy mogą skorzystać z kompleksowej i zindywidualizowanej oferty wspierającej ich w wejściu lub powrocie na rynek pracy poprzez przygotowanie do podjęcia zatrudnienia.

Ścieżka wsparcia określana jest na podstawie stworzonego we współpracy z job crafterem oraz doradcą zawodowym Indywidualnego Planu Działania. Każda osoba biorąca udział w projekcie otrzyma profesjonalne wsparcie podnoszące nie tylko kompetencje zawodowe, ale także umiejętności społeczne.

Projekt prowadzony jest we wszystkich 7 Oddziałach Fundacji Aktywizacja.

Oferowane formy wsparcia, z których mogą skorzystać uczestnicy to:

1. Konsultacje indywidualne (doradca zawodowy, psycholog, psychoterapeuta, prawnik);
2. Warsztaty Umiejętności Zawodowych i Społecznych;
3. Warsztaty z zarządzania finansami;
4. Szkolenia e-learningowe;
5. Szkolenia zewnętrzne zawodowe;
6. Praktyki oraz staże zawodowe;
7. Job crafting;
8. Wsparcie trenera pracy.

3.2.4. „Pełny Portfel” to inicjatywa stworzona przez Fundację Obiektywna oraz Fundację Innowacja i Wiedza.

Pełny Portfel to projekt, który położył nacisk na:

- Zarządzanie pieniędzmi;
- Wybór produktów i usług finansowych;
- Wyjście z długów;
- Bezpieczeństwo finansowe w świecie realnym i cyfrowym;

- Oszustwa finansowe i wyłudzenia;
- Motywowanie społeczeństwa do racjonalnego wydawania pieniędzy.

Grupą docelową inicjatywy było 60 dorosłych osób, mieszkańców Polski, powyżej 25. roku życia, które obecnie przebywają na bezrobociu.

Projekt trwał od 1 stycznia 2021 do 30 kwietnia 2022 roku.

Celem inicjatywy było dostarczenie wiedzy i umiejętności z zarządzania własnym budżetem.

Projekt był finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

W trakcie trwania projektu wykorzystywano narzędzia wsparcia, takie jak:

- psychologiczne,
- doradcy zawodowego,
- coacha,
- specjalistów: prawnik, pracownik socjalny, socjolog, pedagog itp.

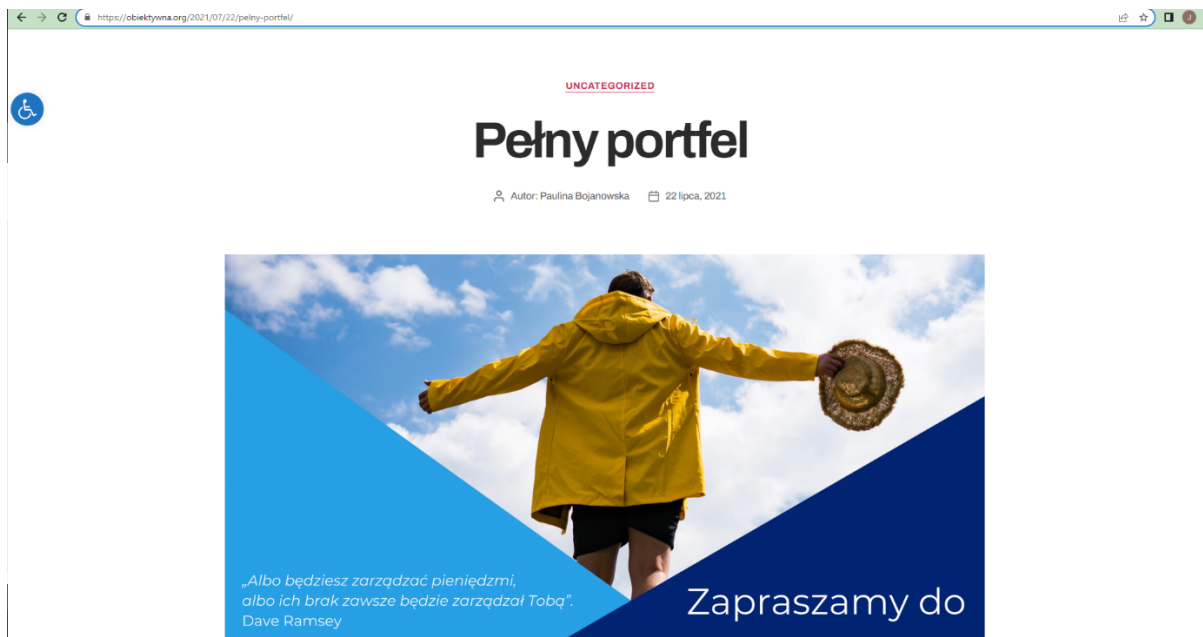
Tematyka programu obejmowała następujące zagadnienia:

- planowanie i zarządzanie budżetem osobistym i domowym,
- oszczędzanie,
- zadłużenie i nadmierne zadłużenie,
- finanse cyfrowe (np. stosowanie w internecie zasad bezpieczeństwa przy korzystaniu z cyfrowych usług finansowych, ochrona danych osobowych w sferze finansowej, itp.).

Uczestnicy mieli do dyspozycji:

- kurs on-line,
- warsztaty obsługi platformy e-learningowej,
- wsparcie e-nauczyciela,
- warsztaty kompetencji społecznej.

Strona internetowa projektu: <https://www.pelnyportfel.fiiw.pl>

3.2.5. „ABC Przedsiębiorczości”

ABC Przedsiębiorczości to piąta edycja inicjatywy, za którą stoi Fundacja Rozwoju Wsi, i która zakończyła się 30 kwietnia 2022 roku.

Projekt skupiał się na zarządzaniu pieniędzmi, rozpoczęciu biznesu, zagadnieniach związanych z reklamą i nowymi technologiami.

Inicjatywę skierowano do mieszkańców miast i wsi liczących do 20000 mieszkańców w wieku 16+ z całej Polski. Skorzystało z niej 1218 osób.

Celem projektu było doradztwo skąd czerpać wiedzę, która pomoże w rozpoczęciu biznesu i jak korzystać z danych pozafinansowych. Na koniec przybliżono zagadnienia z zakresu marketingu, reklamy i nowych technologii, które mogą być przydatne w rozwoju każdej firmy.

Twórcy inicjatywy dysponowali autorskim podręcznikiem dla uczestników programu oraz osiemdziesięcioma 18-godzinnymi szkoleniami warsztatowymi. Każdy kurs trwał minimum 3 dni, podczas których omówiono procedury związane z uruchomieniem działalności gospodarczej oraz sposoby analizy własnych zasobów finansowych. Przećwiczone również opracowanie

biznesplanu działalności gospodarczej, poruszano tematy z zakresu marketingu, reklamy i nowych technologii, przydatnych w rozwoju każdej firmy.

Spotkania były prowadzone przez doświadczonych trenerów edukacji finansowej przeszkolonych przez Fundację.

Strona internetowa projektu: <https://edufin.pl/abc-przedsiębiorczosci-v/>

W latach 2012–2022 Fundacja Wspomagania Wsi przeprowadziła pięć edycji projektu *ABC przedsiębiorczości*. Każda z nich realizowana była z Narodowym Bankiem Polskim w ramach programu edukacji ekonomicznej.

Ostatnia, piąta edycja projektu ABC przedsiębiorczości zakończyła się 30 kwietnia 2022 roku. Nasze działania objęły 1 218 osób – mieszkańców wsi i miast liczących do 20 000 mieszkańców w wieku 16+ z całej Polski. Przeprowadzonych zostało 81 osiemnastogodzinnych szkoleń, podczas których omówione zostały procedury związane z uruchomieniem działalności gospodarczej oraz sposoby analizy własnych zasobów finansowych. Ćwiczyliśmy też też opracowywanie biznesplanu działalności gospodarczej. Uczestnicy mieli okazję do skonsultowania swoich pomysłów na firmę z ekspertami.

Doradzaliśmy, skąd czerpać wiedzę, która pomoże w rozpoczęciu biznesu i jak korzystać z danych pozafinansowych. Na koniec przybliżaliśmy zagadnienia z zakresu marketingu, reklamy i nowych technologii, które mogą być przydatne w rozwoju każdej firmy.

Warsztaty przeprowadzili doświadczeni trenerzy edukacji finansowej przeszkoleni przez Fundację.

3.2.6 „Edukacja finansowa” to ogólnopolski projekt, za który odpowiedzialne jest Stowarzyszenie Edukacji Finansowej. Projekt rozpoczął się 25 lutego 2005 roku.

„Edukacja finansowa” kładzie nacisk na poniższe obszary działania:

- Planowanie finansowe;
- Wybór produktów i usług finansowych;
- Wychodzenie z zadłużenia.

Projekt skierowany jest do wszystkich osób borykających się z długami.

Inicjatywa działa wielokierunkowo wykorzystując następujące narzędzia:

- szkolenia i warsztaty,
- doradztwo i poradnictwo,
- działania informacyjne.

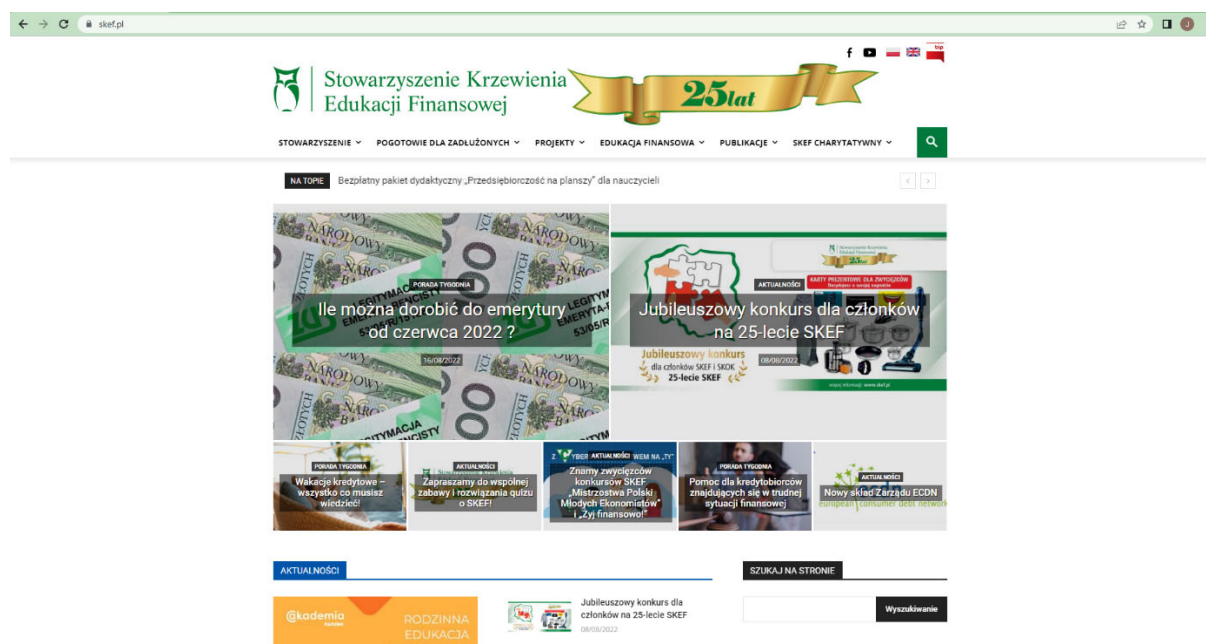
Ma do dyspozycji bazę własnych publikacji. Projekt finansowany jest ze środków własnych.

Stowarzyszenie Edukacji Finansowej należy do OECD INFE oraz ECDN.

Stowarzyszenie Edukacji Finansowej zajmuje się również tematyką związaną:

- z instytucjami finansowymi,
- z kredytami gotówkowymi,
- z kredytami hipotecznymi,
- z oszczędzaniem,
- z pożyczkami pozabankowymi,
- z prawami konsumenta,
- ze zdolnością kredytową.

Strony internetowe projektu: <https://www.skef.pl> oraz <https://zyciewkredycie.pl>

4. Najlepsze praktyki w edukacji finansowej w Hiszpanii

4.1. Wprowadzenie

Komisja Europejska i Międzynarodowa Sieć Edukacji Finansowej (INFE) przy OECD opublikowały 11 stycznia ramy kompetencji finansowych dla dorosłych, które mają na celu poprawę znajomości finansów dorosłych, tak aby mogli oni podejmować świadome decyzje, a tym samym poprawić zarządzanie swoimi finansami osobistymi.

Struktura zapewnia zestaw kompetencji, które mogą być przydatne do:

- Wspierania opracowywania, wdrażania i aktualizacji krajowych strategii edukacji finansowej;
- Wspierania projektowania programów edukacji finansowej oraz opracowywania materiałów i narzędzi edukacyjnych;
- Ułatwienia oceny poziomu edukacji finansowej i inicjatyw z tego zakresu.

Obecnie w ramach Planu Edukacji Finansowej, Bank Hiszpanii, Krajowa Komisja Rynku Papierów Wartościowych (CNMV) oraz Ministerstwo Gospodarki i Transformacji Cyfrowej aktywnie uczestniczą w różnych grupach, których celem jest promowanie edukacji finansowej poprzez wymianę doświadczeń z innymi krajami członkowskimi.

Jedną z grup wykazujących najwyższy poziom ryzyka pod względem podatności i wykluczenia z rynków finansowych są osoby dorosłe, a dokładniej osoby dorosłe o niskich kwalifikacjach. Ta grupa obejmuje nie tylko społeczność migrantów, ale także wielu rdzennych mieszkańców.

Zgodnie ze strategią Europa 2020 za **osoby zagrożone ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym uważa się osoby, które znajdują się w jednej z trzech opisanych poniżej sytuacji:**

- Osoby żyjące z niskimi dochodami (60% mediany dochodu ekwiwalentnego lub na jednostkę konsumpcji w roku poprzedzającym przeprowadzony wywiad);

- Osoby dotknięte poważną deprivacją materialną (4 z 9 zdefiniowanych pozycji);
- Osoby mieszkające w gospodarstwach domowych o bardzo niskiej intensywności zatrudnienia (poniżej 20% ich całkowitego potencjału pracy w roku poprzedzającym wywiad).

Poziom wykształcenia i brak wykształcenia finansowego również przyczyniają się do wzrostu ryzyka wykluczenia. **Najwyższy odsetek wykluczeń dotyczących kobiety w 2020 r. osiągnął 35,1% kobiet o niskim poziomie wykształcenia.** Odsetek kobiet zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym zmniejsza się wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia.

Mężczyźni o najniższym poziomie wykształcenia mają również najwyższy odsetek zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym (32,7%). Odsetek ten maleje wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia.

W tym kontekście opracowywana i wdrażana jest w całej Hiszpanii krajowa strategia edukacji finansowej, ze szczególnym naciskiem na ludność zagrożoną wykluczeniem. W rzeczywistości jest to jeden z priorytetów i celów wdrażanego obecnie narodowego planu edukacji finansowej.

4.2. Najlepsze praktyki

4.2.1 Finanse dla wszystkich (Finanzas para todos)

Plan edukacji finansowej to krajowa strategia edukacji finansowej w Hiszpanii pod marką „Finanzas para todos”.

Realizację planu rozpoczęto w 2008 roku i do dziś prowadzony jest przez Comisión Nacional del Mercado de Valores (Narodową Giełdę Papierów Wartościowych) Banku Hiszpanii, a od 2022 r. jest również wspierany przez Ministerstwo Gospodarki i Transformacji Cyfrowej.

Strona internetowa to: www.finanzasparatodos.es

PLAN DE EDUCACIÓN FINANCIERA

Nuestro objetivo: mejorar la cultura financiera de los ciudadanos

Celem jest poprawa podstawowej edukacji finansowej dla osób w każdym wieku. Od 2020 roku plan kładzie **szczególny nacisk na osoby dorosłe znajdujące się w trudnej sytuacji lub zagrożone wykluczeniem**. Co stało się jednym z priorytetów w ramach obecnej strategii (2021-2025).

Bloki edukacyjne

Kompetencje objęte tą strukturą są podzielone na cztery bloki edukacyjne, które podzielone są na tematy i podtematy:

- Pieniądze i transakcje: różne formy pieniądza i walut, dochód, ceny, płatności i zakupy oraz znaczenie dokumentacji finansowej i kontraktów;
- Planowanie i zarządzanie finansami: zarządzanie wydatkami dochodowymi, oszczędnościami, inwestycjami, planowaniem długoterminowym, emeryturami, kredytami i zarządzaniem długiem;
- Ryzyka i korzyści: identyfikacja ryzyka, sieci bezpieczeństwa finansowego, ubezpieczenie oraz równoważenie ryzyka i korzyści;
- Środowisko finansowe: regulacja ochrony konsumentów, prawa i obowiązki konsumentów, promowanie edukacji finansowej, informacji finansowych i porad finansowych, produktów finansowych oraz oszustw i wyłudzeń, objaśnienie opodatkowania i wydatków publicznych.

Metodologia szkolenia

- Narzędzia: Są podzielone na kategorie: inwestycje, oszczędności, dług, gospodarstwo domowe oraz emerytura;
- Filmy: Jak korzystać z bankowości online, jak obsługiwać telefon komórkowy, inwestować, nawyki finansowe, przewidywać, oszczędzać i korzystać z pożyczek/kredytów ze zdrowym rozsądkiem;
- Podcasty: Znajomość zagadnienia finansów, dziedziczenie, fundusz gwarancyjny depozytów;
- Poradniki: Finanse dla par, produkty bankowe, mieszkania i kredyty hipoteczne, pożyczki i oszczędności rodzinne.

Zasady, które inspirują podejście Finanzas para Todos

- Ogólne: Nie wyklucza się żadnego segmentu populacji i obejmuje wszystkie produkty i usługi finansowe;
- Współpraca: Odzwierciedla zaangażowanie w rozwijanie intensywnej współpracy między różnymi podmiotami, aby zachęcić do udziału innych agentów i instytucji w modelu współpracy publiczno-prywatnej;
- Ciągłość: Kluczowym elementem jest ciągłość w działaniu;
- Różnorodność: Musi dotrzeć do każdego segmentu populacji, biorąc pod uwagę charakterystykę, potrzeby i odpowiednie kanały dostępu w każdym przypadku;
- Zarządzanie i ocena: Musi ocenić wykonaną pracę, aby ustalić jej skuteczność i zidentyfikować obszary wymagające poprawy;
- Wiedza i dostępność: Musi zapewnić wszystkim obywatelom dostęp do niezbędnych informacji i narzędzi umożliwiających wzmocnienie ich zdolności;
- Koordynacja: Musi być skuteczna i wydajna, unikając nakładania się wysiłków;
- Odpowiedzialność: Jest to możliwe dzięki władzom i podmiotom publicznym oraz prywatnym, które podzielają zaangażowanie w jego realizację i osiągnięcie celów.

Klucze do sukcesu programu

❖ Sieć partnerska

Jednym z kluczowych czynników sukcesu Finanzas para Todos jest to, że został zaprojektowany do wdrożenia przez jednostki zespołowe i organizacje współpracujące.

Wiele z tych organizacji prowadzących szkolenia dla tej grupy docelowej zagrożonej wykluczeniem **nie ma możliwości generowania wysokiej jakości treści w szkoleniach finansowych skierowanych bezpośrednio do określonej grupy potrzeb.**

Z tego powodu chcielibyśmy **podkreślić, jako dobrą praktykę**, że Finanzas para Todos kładzie szczególny nacisk na generowanie treści, które mogą być później wykorzystywane i wdrażane lokalnie przez organizacje pracujące bezpośrednio z grupą docelową.

Sieć partnerska – Finanzas para todos

www.finanzasparatodos.es/red-de-colaboradores

Plan edukacji finansowej obejmuje rosnącą sieć współpracujących podmiotów publicznych i prywatnych, które pracują na rzecz szkolenia w zakresie edukacji finansowej swoich grup docelowych. Współpracownikami mogą być podmioty prawne zarejestrowane w Hiszpanii, które prowadzą niekomercyjne działania w zakresie edukacji finansowej poświęcone badaniom lub szkoleniom w zakresie finansów lub te, które skupiają określone grupy docelowe lub profesjonalistów uważanych za docelowy segment edukacji finansowej.

Ze względu na ich niejednorodność w latach 2018-2022 poszczególne organizacje partnerskie zostały zorganizowane według działań sektorowych. Jednym z działań sektorowych są organizacje pozarządowe i organizacje pracujące bezpośrednio z osobami zagrożonymi wykluczeniem.

❖ Różnorodność kanałów rozpowszechniania

Jeśli chodzi o używane kanały, chcielibyśmy zwrócić uwagę na media społecznościowe, pocztę, stronę internetową, telewizję, metro, e-mail, komunikaty prasowe, przewodniki radiowe, podcasty internetowe i filmy wideo.

❖ Wyszukiwarka kursów szkoleniowych w danym mieście

Aby ułatwić użytkownikom końcowym wyszukiwanie zasobów finansowych i kursów, portal zawiera wyszukiwarkę, w której można znaleźć działania realizowane w danym mieście przez lokalne organizacje. Działania można filtrować według grupy docelowej oraz konkretnych potrzeb i tematyki. Było to bardzo pomocne w ułatwieniu dostępu do treści.

❖ Treść oparta na ogólnokrajowym badaniu analizy potrzeb szkoleniowych

Finanzas para Todos rozpoczęło swoją pracę, przygotowując ogólnokrajową ankietę mającą na celu zmierzenie wiedzy i zrozumienia pojęć finansowych przez hiszpańską populację w wieku od 18 do 79 lat, a także posiadanie, nabywanie i korzystanie z różnych ofert kredytowych, oszczędnościowych oraz ubezpieczeniowych.

Badanie to, zawarte w Krajowym Planie Statystycznym, przedstawia istotne cechy, które pozwalają na rygorystyczny i przekonujący opis wiedzy finansowej dorosłej populacji, w tym dorosłych zagrożonych wykluczeniem.

Na podstawie tych ustaleń opracowano treści dostarczane przez program.

Link do badania:

https://cnmv-pre.storage.googleapis.com/cms_multimedia/cms_medias/files/000/000/248/original/EncuestaCompetencias.pdf?1622041403

❖ Szczególny nacisk na osoby dorosłe zagrożone wykluczeniem

Z badania wynika, że umiejętności finansowe osób dorosłych zagrożonych wykluczeniem są poniżej średniej. Wielu z tych dorosłych należy do starszej grupy wiekowej, która jest również grupą wrażliwą, zwłaszcza ze względu na cyfryzację systemu bankowego. Przez to zaistniała potrzeba inwestowania w szkolenia z bankowości cyfrowej dla tej grupy docelowej. Należy podkreślić, że kiedy mówimy o dorosłych zagrożonych inkluzją, mamy na myśli nie tylko imigrantów, ale także znaczny procent populacji hiszpańskiej.

Ankieta zawiera specjalny rozdział dotyczący dorosłych imigrantów. Wyniki pokazują, że nadal istnieje znaczna przepaść między obywatelami a imigrantami pod względem umiejętności i wiedzy finansowej. Ta luka jest większa, jeśli spojrzymy na produkty inwestycyjne lub oszczędnościowe. Niektóre z ustaleń są wymienione poniżej:

- 8% osób urodzonych za granicą deklaruje, że nie posiada rachunku bieżącego w porównaniu do populacji krajowej, czyli tylko 2% z nich nie posiada rachunku bankowego;
- Połowa ludności urodzonej w Hiszpanii posiada wehikuł oszczędnościowy, ale posiada go tylko 26% obcokrajowców;
- 42% Hiszpanów posiada kredyt hipoteczny lub pożyczkę osobistą, ale ma go tylko 33% osób urodzonych za granicą. Wynika to częściowo z faktu, że wielu z nich nie ma dostępu do pożyczek finansowych.

Wyniki Finanzas para Todos:

- W 2020 r. uruchomiono około 4265 inicjatyw w zakresie edukacji finansowej;

- Ze względu na pandemię wywołaną przez COVID-19 oraz ograniczenia nałożone na mobilność, dominującym formatem realizacji inicjatyw był internet;
- Tematy poruszane w różnych inicjatywach były bardzo zróżnicowane, chociaż należy zauważyć, że przeważały te dotyczące oszczędności, kontroli wydatków i odpowiedzialnej konsumpcji, chociaż te związane ze zrównoważonymi finansami, fintechami i finansami cyfrowymi mają coraz większe znaczenie;
- Grupą docelową inicjatyw edukacji finansowej w 2020 r. byli głównie młodzi ludzie i ogół społeczeństwa.

Jako kluczowe wskaźniki efektywności plan krajowy wymaga analizy, liczby nowych współpracowników każdego roku, liczby osób uczestniczących w programach szkoleniowych oraz ich rodzaj i charakterystyka. Bezbronni dorośli są jednym z priorytetowych celów inicjatywy.

Tu wymieniono projekty zrealizowane przez współpracowników sieci w 2020 r.:
https://cnmv-pre.storage.googleapis.com/cms_multimedia/cms_medias/files/000/001/116/original/memoria_actividadcolaboradores_pef_2020.pdf?1629201814

4.2.2 Finanse dla śmiertelników (Finanzas para Mortales)

Finanzas para Mortales to projekt edukacji finansowej Fundacji Uniwersytetu Kantabrii i Santander Banku w zakresie studiów i badań nad szkoleniami sektora finansowego. Jest rozwijany przez Santander Financial Institute (SANFI). Projekt jest wspierany i sponsorowany przez Santander Bank, którego profesjonaliści dobrowolnie uczą finansów ludzi w różnych instytucjach w całej Hiszpanii.

Jego celem jest przybliżenie świata ekonomii i podstawowych finansów osobom dorosłym, przedsiębiorcom społecznym i grupom słabszym tak, aby każdy jasno rozumiał pojęcia finansowe i był w stanie zarządzać swoją codzienną gospodarką i podejmował odpowiednie decyzje zgodnie ze swoimi potrzebami.

Santander Bank angażuje się w integrację finansową w ramach swojego programu odpowiedzialnej bankowości, dzięki czemu otrzymał nagrodę Euromoney dla **najlepszego banku świata integracji finansowej w ramach „Global Awards for Excellence 2021”**.

W kategoriach liczbowych celem oddziaływania jest wzmocnienie finansowe 10 milionów ludzi w latach 2019-2025 w ramach trzech kluczowych kierunków działań:

- Ułatwienie bankom dostępu do podstawowych usług finansowych;
- Oferowanie konkretnych i dostosowanych produktów osobom o niskich dochodach lub trudnościach finansowych;
- Wspieranie odporności poprzez edukację finansową.

Bloki edukacyjne i metodologie szkoleniowe

Szkolenie oferowane przez ten program ma charakter wybitnie finansowy i ma inkluzywny motyw wspierania dorosłych zagrożonych wykluczeniem. Treść i tematy są dostosowane do wyzwań Agendy 2030 i Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ.

Treść jest również zgodna z zaleceniami i zasadami Komisji Europejskiej oraz OECD. Ponadto Finanzas para Mortales jest członkiem planu edukacji finansowej rządu hiszpańskiego.

W rzeczywistości wszystkie główne organizacje zajmujące się szkoleniami finansowymi są ściśle związane z planem edukacji finansowej, który jest uważany za punkt odniesienia w tej kwestii w całej Europie.

Szkolenie podzielone jest na dwie metody realizacji: online i stacjonarne.

Szkolenie online oferuje szeroki zakres zasobów, od wyjaśnień bieżących i podstawowych pojęć finansowych po narzędzia pomocnicze do najczęstszych operacji finansowych w celu promowania edukacji finansowej wśród odwiedzających w prosty i przyjemny sposób.

Przykłady wyprodukowanych materiałów internetowych:

Różnorodne narzędzia do nauki, planowania domowego budżetu lub sprawdzania wiedzy finansowej:

- Autorskie narzędzia:
  - Wiki-Finanzas;
  - Reto FXM;
  - Filmy i porady.
- Narzędzia dla gospodarki krajowej:
  - Symulator kredytu hipotecznego;
  - Kalkulator emerytalny;
  - Roczny budżet gospodarstwa domowego;
  - Wynajem lub kupno mieszkania;
  - Budżet gotówkowy;
  - Koszt dziecka w pierwszym roku;
  - Aplikacje do śledzenia wydatków.
- Gry:
  - Bańka na rynku nieruchomości;
  - Lepszy indeks życia;
  - O ile wzrosły ceny;
  - Indeks Big Mac;
  - Cyberbezpieczeństwo.

Szkolenia stacjonarne: bezpłatne szkolenia twarzą w twarz grupom społecznym zagrożonym wykluczeniem za pośrednictwem szerokiej sieci wolontariuszy, głównie z Santander Banku, którzy są odpowiedzialni za prowadzenie sesji w całym kraju dla różnych i, jak wspomniano powyżej,

zwracając szczególną uwagę na osoby zagrożone wykluczeniem i osoby niepełnosprawne.

Pełna treść Finanzas para Mortales:

<https://finanzasparamortales.es/wp-content/uploads/2022/07/indices-FXM.pdf>

Sieć trenerów

Finanzas para Mortales oferuje społeczeństwu wiedzę specjalistów i badaczy w sektorze finansowym, poprzez ponad 750 aktywnych wolontariuszy, którzy prowadzą bezpłatne sesje edukacji finansowej w całej Hiszpanii.

Wyniki

Celem Finanzas para Mortales jest wsparcie finansowe 10 milionów ludzi w latach 2019-2025 poprzez 3 kluczowe kierunki działania:

- pomoc osobom niezaznajomionym z tematem w dostępie do podstawowych usług finansowych,
- oferowanie konkretnych i dostosowanych produktów osobom o niskich dochodach lub trudnościach finansowych,
- wspieranie odporności poprzez edukację finansową. W tej ostatniej linii tylko w 2020 r. ponad 710000 osób skorzystało z programów edukacji finansowej banku w Hiszpanii i na całym świecie, ponieważ Santander Bank jest bankiem globalnym.

4.2.3 Fundacja Miguela Castillejo

Inicjatywa została wdrożona w Kordobie dzięki umowie o współpracy pomiędzy Santander Bankiem, Fundacją Miguela Castillejo w Kordobie oraz Fundacją Uniwersytetu Kantabrii za pośrednictwem Santander Financial Institute (SANFI).

Fundacja Miguela Castillejo z siedzibą w Kordobie działa na rzecz promocji pomocy społecznej i rozwoju kultury finansowej, ze szczególnym uwzględnieniem szkolenia i integracji imigrantek wśród innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Współpracuje również z programem Finanzas para Todos, aby włączyć inne grupy z całej Wspólnoty Autonomicznej Andaluzji.

Program edukacji finansowej „Finanzas para Todos” we współpracy z SANFI zorganizował w 2021 r. pierwsze warsztaty szkoleniowe skierowane

do imigrantek w Kordobie, dzięki porozumieniu zawartemu w lipcu ubiegłego roku z Fundacją Miguela Castillejo.

Wyniki

Pierwsze warsztaty, w których wzięło udział ponad 50 kobiet, miały być pierwszymi z wielu innych, których celem było rozszerzenie się na inne prowincje Andaluzji.

Szkolenia prowadzone przez wolontariuszy Banku Santander składały się z 4-godzinnych sesji, podczas których uczestnicy zdobywali podstawową wiedzę finansową niezbędną do podejmowania osobistych i rodzinnych decyzji dotyczących codziennych finansów w sposób odpowiedzialny i świadomy.

Niektóre z poruszanych tematów obejmowały znaczenie oszczędzania, inteligentne zadłużenie, różnice między kredytami, pożyczkami i hipotekami oraz świadomość właściwego wykorzystania pieniędzy.

4.2.4. Program EduFin BBVA

<https://www.bbvaedufin.com/en/>

To program BBVA na rzecz edukacji finansowej i kluczowy element zwiększania poziomu integracji finansowej, zdrowia finansowego i przyczyniania się do przejścia na bardziej zrównoważoną gospodarkę.

Krótko mówiąc, BBVA uważa, że edukacja finansowa jest dźwignią promowania zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu.

Od 2008 roku, w ramach Globalnego Planu Edukacji Finansowej, BBVA oferuje programy szkoleniowe w zakresie wiedzy i umiejętności finansowych w Hiszpanii i we wszystkich krajach, w których Grupa jest obecna.

Do tej pory w warsztatach BBVA wzięło udział 15,8 mln osób, a 13,3 mln skorzystało z treści edukacji finansowej dostępnych za pośrednictwem kanałów korporacyjnych. W tym okresie Grupa zainwestowała 91,4 miliona euro w programy edukacji finansowej na całym świecie.

Bloki merytoryczne

Budując powyższe, w 2017 roku BBVA uruchomiła Centrum Edukacji i Umiejętności Finansowych z **3 obszarami zainteresowania**:

- Podnoszenie świadomości: Oferowanie dostępu do starannie wybranych publikacji i dobrych praktyk dotyczących edukacji finansowej

i umiejętności finansowych za pośrednictwem różnych kanałów: www.bbvaedufin.com, biuletynu EduFin, podcastu EduFin i mediów społecznościowych EduFin;

- Tworzenie przestrzeni do debaty: służyć jako globalne forum dla badaczy akademickich, decydentów, przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i prywatnych praktyków w tej dyscyplinie poprzez wydarzenia: EduFin Summit i EduFin Talks;
- Wspieranie badań w dziedzinie edukacji finansowej poprzez coroczne zaproszenie do wyrażenia zainteresowania: granty badawcze EduFin.

EduFin zainicjował zestaw debat i planów działania na temat obecnego stanu i przyszłych wyzwań edukacji finansowej oraz rozpoczął proces konsultacji w celu zebrania informacji zwrotnych od odpowiednich interesariuszy w dziedzinie edukacji finansowej. Chcielibyśmy podkreślić, że EduFin włożył wiele wysiłku w koncepcję analizy wyzwań stojących przed rządami w zakresie edukacji finansowej ogółu społeczeństwa, a w szczególności osób zagrożonych.

EduFin angażuje się w edukację finansową i cyfryzację, aby przyczynić się do poprawy zdrowia finansowego osób wrażliwych z 5 celami i proponuje kierunki działania, aby naprawić tę sytuację:

- Zmniejszenie niestabilności finansowej;
- Dostęp do usług finansowych i przepaść cyfrowa;
- Zdrowie finansowe, odporność i dobre samopoczucie;
- Edukacja finansowa na rzecz zrównoważonego rozwoju;
- Współpraca w zakresie edukacji finansowej.

Kilka konkretnych zaleceń od EduFin:

- Zdefiniuj krajowe strategie włączenia finansowego, które podkreślają znaczenie edukacji finansowej jako kluczowego elementu w pokonywaniu barier integracji finansowej i zmniejszaniu ryzyka wykluczenia finansowego;
- Opracuj konkretne interwencje skierowane do wrażliwych grup, aby zmniejszyć podatność, która utrudnia włączenie finansowe lub prowadzi do wykluczenia finansowego:

- Konkretnie strategie edukacji finansowej;
- Programy edukacji finansowej dla tych grup;
- Konkretnie produkty i rozwiązania dostosowane do tych grup;
- Przyjazne dla użytkownika produkty finansowe na określonych warunkach;
- Bezpłatne i otwarte porady dotyczące korzystania z produktów i usług finansowych;
- Pogłębianie modeli współpracy między dostawcami usług finansowych, firmami zajmującymi się technologiami finansowymi i organizacjami obsługującymi grupy znajdujące się w najbardziej niekorzystnej sytuacji w celu promowania włączenia do formalnego systemu finansowego;
- Promowanie zrównoważonego finansowania w celu stworzenia bardziej integracyjnego społeczeństwa. Zrównoważone finansowanie mobilizuje i ukierunkowuje zasoby potrzebne do sfinansowania transformacji energetycznej, napędzania innowacji i rozwoju zrównoważonej infrastruktury;
- Tworzenie publiczno-prywatnych programów szkoleniowych, które obejmuje dzielenie się zdolnością do podejmowania decyzji w zakresie projektowania, wdrażania i oceny współpracy między podmiotami publicznymi i prywatnymi w zakresie szkoleń, a także dzielenie się obowiązkami i ryzykiem w ramach stabilnych relacji.

Kobiety zagrożone wykluczeniem

EduFin prowadzi kurs finansów i przedsiębiorczości specjalnie dla kobiet. Jest to kurs mikroprzedsiębiorczości z elementami finansowymi. Składa się z konkretnych modułów dotyczących zarządzania finansami małych firm i mikroprzedsiębiorstw. Obejmuje wirtualne kursy, kursy mistrzowskie oraz wideotekę.

4.2.5. Hiszpańskie Stowarzyszenie Bankowe

Hiszpańskie Stowarzyszenie Bankowe towarzyszy sektorowi bankowemu i gospodarczemu w jego wysiłkach na rzecz wspierania przedsiębiorstw i rodzin.

W czasie pandemii sektor zaczął dostrzegać potrzebę wspierania szkolenia osób dorosłych zagrożonych wykluczeniem, które jakoś nie przystosowały się do zmian technologicznych w sektorze bankowym.

Hiszpańskie Stowarzyszenie Bankowe we wszystkich swoich obszarach i przy użyciu wszystkich swoich narzędzi stara się przybliżyć bankowość społeczeństwu.

Jego celem jest wysłuchanie wszystkich agentów i rozmówców, promowanie planów i projektów sprzyjających włączeniu społecznemu oraz współpraca z władzami w celu podniesienia świadomości znaczenia sektora bankowego.

Aula Financiera i Digital

Aby wypełnić misję opisaną powyżej, stworzona została platforma edukacji finansowej i cyfrowej, która ułatwia dostęp do wiedzy i umiejętności, które umożliwiają każdemu poszerzenie kompetencji finansowej i cyfrowej we wszystkich dostępnych kanałach.

Jest to inicjatywa hiszpańskiego stowarzyszenia bankowego

Confederación Española de Cajas de Ahorros:

<https://www.ceca.es>

oraz Unión Nacional de Cooperativas de Crédito:

<https://www.unacc.com>

Platforma stara się odpowiedzieć na zobowiązanie podpisaniem protokołu strategicznego w celu wzmocnienia zaangażowania w bankowość społeczną i zrównoważoną.

Odbyło się w ramach tego ponad 4200 działań. Platforma zanotowała 58 milionów odwiedzin. Ponad 40% jej działań było prowadzonych osobiście.

Bloki merytoryczne

Wśród tematów poruszanych na platformie znajdziemy następujące sekcje:

- Szkolenie oszczędnościowe;
- Kursy edukacji finansowej dla sportowców;
- Bankowość cyfrowa dla osób starszych;
- Program informacyjny CaixaBank „dużo do zrobienia” na ich kanale YouTube (<https://www.youtube.com/c/caixabank>);
- Przestrzeń finansowa Deutsche Banku;
- Podstawowe gry FINANCE Grupo Ibercaja
<https://www.aulafinancieraydigital.es/entidades/grupo-ibercaja/>;
- Filmy na temat cyberbezpieczeństwa;
- Podcasty z różnorodną treścią.

Od 2016 roku plan edukacji finansowej organizuje nagrody „Finanzas para todos awards”, aby promować jakość, doskonałość i uczciwość inicjatyw edukacji finansowej opracowanych w Hiszpanii.

W pierwszej edycji zwycięską inicjatywę nazwano „finanzas inclusivas”. Szkolenie to zostało zrealizowane przez Fundację ONCE zajmującą się edukacją osób z niepełnosprawnością intelektualną i fizyczną.

Ponieważ szkolenie finansowe dla zagrożonych dorosłych jest bardzo ważne dla programu i ogólnej strategii szkolenia finansowego rządu Hiszpanii, w 2017 r. nagroda miała 2 zwycięzców w tej dziedzinie:

- Fundacja Mapfre - za projekt Pensjonat dla Wszystkich;
- Fundacja Duncana - za projekt skierowany do rodzin niepełnych, zagrożonych wykluczeniem ze względu na niskie możliwości finansowe.

5. Wnioski

Po zaprezentowaniu wszystkich projektów oraz dłuższym omówieniu sytuacji osób wykluczonych społecznie w obu krajach wysnuto kilka wniosków. Przede wszystkim Polska i Hiszpania zmagają się z różnymi formami wykluczenia.

Powyższy przegląd pokazuje, że istnieją projekty dotyczące edukacji finansowej wśród osób wykluczonych. Dostrzegamy w nich jednak pewne luki.

Istotą ścieżki prowadzącej do edukacji finansowej nie jest wynik, ale proces, który następuje przez cały jej rozwój. W trakcie ścieżki osoba powinna zdobyć nową wiedzę o istniejącej rzeczywistości; nowe umiejętności radzenia sobie i poprawa jego/jej pewności siebie, a co za tym idzie - poszerzenie jego/jej celów egzystencjalnych.

Na podstawie badań i analizy dobrych praktyk, które przeanalizowaliśmy, zarówno dużych, jak i małych inicjatyw, dochodzimy do wniosku, iż treści edukacyjne generowane w celu ułatwienia integracji finansowej i szkolenia osób dorosłych znajdujących się w trudnej sytuacji powinny być zorientowane na takie obszary, jak:

- Zdefiniowanie celów finansowych;
- Określenie swojego całkowitego dochodu;
- Tworzenie listy wydatków;
- Klasyfikacja na wydatki stałe i zmienne;
- Redukowanie zbędnych wydatków;
- Wyeliminowanie wydatków zmiennych;
- Tworzenie strategii, aby związać koniec z końcem z dodatnim bilansem;
- Priorytetyzacja wydatków;
- Utworzenie budżetu dostosowanego do osobistych celów;
- Ustawienie limitów i unikanie ponadprogramowych wydatków;

- Tworzenie funduszu awaryjnego między nieprzewidzianymi wydatkami;
- Identyfikacja i klasyfikacja długów;
- Priorytetyzacja długów;
- Rozróżnienie, które długi działają na Twoją korzyść;
- Nauczenie się nie zadłużać, aby pokryć inne długi;
- Nie zadłużanie się nadmiernie;
- Unikanie nadmiernego zadłużenia;
- Unikanie wydatków na drobiazgi;
- Unikaj zakupów impulsowych;
- Rozróżnianie zachcianek i potrzeb;
- Kupowanie tylko tego, co niezbędne;
- Zrób to sam;
- Rozmawianie o strategiach finansowych i słuchanie strategii innych;
- Podatki;
- Oszczędzanie;
- Inwestowanie;
- Kultywowanie talentów.

Kolejnym kluczowym czynnikiem, który uznaliśmy za dobrą praktykę, jest **praca zespołowa**.

Zmiana rzeczywistości i szkolenie osób dorosłych zagrożonych wykluczeniem nie jest łatwym zadaniem. Szkolenie wymaga tworzenia treści

finansowych dostosowanych do ich potrzeb. Hiszpański plan finansowy tworzy treści, które są następnie wdrażane za pośrednictwem podmiotów finansowych, organizacji pozarządowych lub fundacji oraz wolontariuszy, którzy pracują bezpośrednio z osobami dorosłymi znajdującymi się w trudnej sytuacji. Dużo wnosi chociażby katalog szkoleń lokalnych realizowanych z wykorzystaniem treści Finanzas para Todos. W Polsce natomiast projekty tworzone są dla danej grupy społecznej głównie przez organizacje pozarządowe zajmujące się jej problematyką. Realizują swoje inicjatywy dzięki pozyskiwaniu różnych źródeł finansowania, np. środki UE, granty.

Ustalono, że treści, które obecnie istnieją, niekoniecznie i właściwie są dostosowane do charakterystyki tej wrażliwej grupy, tj. są przeznaczone dla osób przyzwyczajonych do szkolenia. Z tego powodu Narodowy Plan Edukacji Finansowej w Hiszpanii jako priorytet na ten okres uznał tworzenie treści dostosowanych do tej grupy.

W ramach projektu odbyła się **wizyta studyjna**, podczas której dowiedzieliśmy się, że pewne organizacje wdrażają szkolenia finansowe, jak w przypadku Fundacji Miguela Castillejo, opracowanej przez większe organizacje, takie jak Bank Santander. Wdrożyli oni szkolenie dla kobiet zagrożonych wykluczeniem według modelu Finanzas para Mortales.

W przypadku Skolen kursy zostały opracowane i wdrożone bezpośrednio przez nich i dostosowane do potrzeb większych stowarzyszeń, takich jak Czerwony Krzyż, Fundación Secretariado Gitano, Don Bosco, które działają na obszarach marginalizowanych. Organizacje te zatrudniają ośrodki szkoleniowe dla dorosłych do prowadzenia szkoleń.

Elena Bejarano, dyrektor Skolen, wspomniała, że potrzeby są bardzo różne nawet w obrębie docelowej grupy osób dorosłych zagrożonych wykluczeniem. Do tej grupy należą zagrożone osoby dorosłe, migranci,

którzy pochodzą z różnych krajów i przynoszą różne poziomy formacji. Materiały muszą być konfigurowalne.

Jeśli chodzi o materiały, podkreśliła potrzebę bycia krótkim i rzeczowym. Osoby szkolące się muszą przejść szkolenie po nauczeniu się i posiadaniu określonych kompetencji, które można natychmiast zastosować w praktyce w ich codziennym życiu.

Ze względu na ich specyficzne zdolności uczenia się trudno im przejść długi, wymagający kurs. Tracą motywację. Tak więc kurs musi być prosty i zawierać ćwiczenia oraz studia przypadków, aby się nie nudzili i mogli utrzymać wysoką motywację do nauki.

Mówiąc konkretnie o kursach bankowych, niektóre z głównych tematów to: Jak otworzyć konto bankowe, metody płatności i bankowość internetowa.

Musimy jednak również skupić się na innych obszarach szkoleniowych, takich jak inteligentne zakupy (jak efektywnie wydawać pieniądze), jak wyjść z długów (ponieważ wielu z tych dorosłych ma wysoki poziom zadłużenia) oraz planowanie finansowe.

Podstawowe szkolenie na temat kredytów i kredytów hipotecznych powinno być również uwzględnione w szczególności, jak wspomina ASECOP, wielu dorosłych wpada w poważne długi, korzystając z usług firm pożyczkowych, które pobierają bardzo wysokie oprocentowanie, ukrywając to w niskiej miesięcznej kwocie spłaty. Pożyczki są łatwe do spłacenia, ale bardzo drogie.

Wreszcie, budowanie zdolności szkoleniowych trenerów jest również kluczowym czynnikiem powodzenia szkolenia finansowego. Przyglądając się różnym projektom i programom, łatwo było dostrzec brak opisu metodyki pracy z konkretną grupą. Należy to również wziąć pod uwagę i uwzględnić w szkoleniu.

6. Wizyty studyjne

W trakcie badania odwiedziliśmy następujące organizacje:

- Fundación Emet-Arco Iris
<https://fundacionarcoiris.org>

Od ponad 35 lat ich praca polega na specjalistycznej opiece nad osobami z problemami uzależnień i nieletnimi z grup ryzyka. W tym celu stosują techniki interwencji biopsychospołecznej i rodzinnej, które promują pełny rozwój jako obywatele z prawami i obowiązkami oraz zachęcają do stopniowej autonomii jako najlepszego sposobu integracji ze społeczeństwem. Uczestniczą również w działaniach kooperacyjnych z krajami rozwijającymi się.

- Entreculturas
<https://www.entreculturas.org/es/home>

Od 1955 roku, kiedy ks. Vélaz stworzył pierwszą szkołę na przedmieściach Caracas (Wenezuela), powołując do życia Fe y Alegría. Ta organizacja jezuicka pracowała z tysiącami dzieci na całym świecie. „Fe y Alegría zaczyna się tam, gdzie kończy się asfalt”, to jest esencja tego popularnego ruchu edukacyjnego, z którego czerpie Entreculturas.

- Fundación Miguel Castillejo
<https://skolenformacion.com>

Fundacja Miguela Castillejo jest organizacją non-profit, która działa na rzecz promocji pomocy społecznej i rozwoju kultury na poziomie lokalnym poprzez współpracę z innymi stowarzyszeniami oraz sponsorowanie projektów i działań związanych z tymi zagadnieniami.

Prezydent Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Córdoba (Cajasur) i Penitencjarz Kanoniczny Katedry Kordoby, którego obecność wywarła

niewątpliwy wpływ na życie gospodarcze, społeczne i kulturalne Kordoby, jest uważany za najbardziej wpływową i transcendentalną postać miasto przez dużą część XX wieku i początek XXI wieku.

- Centrum Szkolenia Dorosłych SKOLEN
<https://skolenformacion.com>

Skolen to centrum edukacji dorosłych, które rozwija 50% swojej działalności, prowadząc kursy i szkolenia na zamówienie lokalnych podmiotów, takich jak Fundacja Czerwonego Krzyża Don Bosco i Fundacja Sekretariat Cyganów.

- ASECOOP
<https://asecop.org>

ASECOOP zapewnia szkolenia imigrantom przybywającym do Hiszpanii z Palestyny i krajów arabskich. Organizacja ma długą historię wspierania działań międzynarodowych w Palestynie. Tradycją jest otwarcie biura szkoleniowego w Maladze i we wszystkich miastach, aby zapewnić powitanie w szkoleniach i wsparcie migrantom z tych obszarów.

- Fundacja Trebol
<https://trebol-educacion.com>

Fundacja Trebol Educación zapewnia szkolenia w różnych obszarach, w tym szkolenia finansowe, mające na celu: promowanie procesów innowacji i doskonalenia edukacyjnego w sytuacjach zagrożonych wykluczeniem społecznym, towarzyszenie innowacyjnym projektom edukacyjnym, uwidacznianie projektów i dobrych praktyk edukacyjnych poprzez systemy uznania publicznego, projekty współpracy rozwojowej w dziedzinie edukacji i wolontariatu, promować tworzenie lub uczestniczyć w edukacyjnych centrach kształcenia formalnego lub nieformalnego.